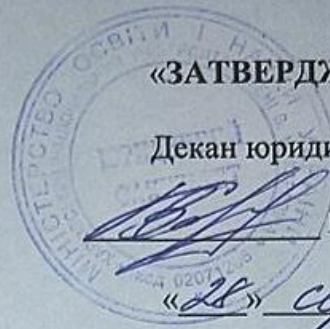


Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного і європейського права



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН

«28» серпня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Міжнародне кримінально-процесуальне право

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти:	третій (освітньо-науковий)
галузь знань:	29 Міжнародні відносини
спеціальність:	293 Міжнародне право
освітньо-професійна програма	Міжнародне право
вид дисципліни:	вибіркова
факультет:	юридичний

2025/2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

«28» серпня 2025 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

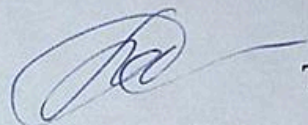
Сироїд Тетяна Леонідівна, доктор юридичних наук,
професор, професор кафедри міжнародного і
європейського права,

Фоміна Ліна Олександрівна, кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри міжнародного і європейського
права

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету

Протокол від «27» серпня 2025 року № 1

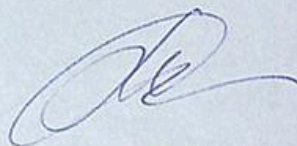
Завідувач кафедри
міжнародного і європейського права



Тетяна СИРОЇД

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 293 Міжнародне право

Гарант освітньо-наукової програми
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
«Міжнародне право»
доктор юридичних наук, професор

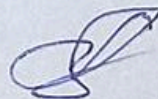


Тетяна СИРОЇД

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

Голова науково-методичної комісії



Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародне кримінально-процесуальне право» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії (PhD) третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 29 Міжнародні відносини, спеціальності 293 Міжнародне право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – опанування певним інструментарієм у сфері міжнародного кримінального права та процесу; ознайомлення з сучасними принципами міжнародного кримінального права; визначення особливостей процедури притягнення до відповідальності фізичних осіб органами міжнародної кримінальної юрисдикції.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

ознайомлення з етапами розвитку і становлення міжнародного кримінального права; вивчення поняття, особливостей, джерел міжнародного кримінального права; вивчення галузевих принципів міжнародного кримінального права; ознайомлення з порядком здійснення судочинства міжнародними органами кримінальної юрисдикції; правовою основою їхньої діяльності; приділення уваги юрисдикції органів міжнародного кримінального судочинства; аналіз міжнародних злочинів: геноцид, військові злочини, злочини проти людяності, злочин агресії;

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Предметом вивчення навчальної дисципліни є міжнародно-правові відносини у сфері міжнародного кримінального права та процесу.	
Програма навчальної дисципліни складається з однієї частини.	
Нормативна / за вибором	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	4-й
Лекції	

10	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
8	2 год.
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
72	84 год.
Контрольна робота	
	1
Форма контролю	
Екзамен	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні оволодіти такими компетентностями: (ЗК-1) знання та розуміння предметної галузі, здатність сумлінно виконувати професійні обов'язки, діяти відповідно до етичних мотивів і чинних міжнародних актів та національного законодавства; (ЗК-2) здатність вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, уміння набувати нові знання, використовуючи сучасні інформаційно-освітні технології; (ЗК-3) уміння мислити евристично, самостійно; здатність до гіпотетичного та інноваційного мислення, генерування нових ідей; (ЗК-4) вміння працювати з інформацією та фактичним матеріалом для вирішення проблеми дослідження; формувати теоретичні та інформаційні бази наукового дослідження; (ЗК-5) уміння оперувати концептуальними знаннями щодо проведення науково-дослідної роботи; уміння використовувати сучасні наукові методи, як теоретичні, так і емпіричні, виходячи із завдань конкретного дослідження; (ЗК-6) уміння комбінувати відомі методи та способи рішення; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; аналізувати та порівнювати результати дослідження з попередніми досягненнями дослідників з обраної теми; (ЗК-7) здатність формулювати завдання та складати програму дослідження, опрацьовувати одержані результати, відтворювати їх у формі якісних наукових текстів (тези, статті, дисертаційне дослідження), які відповідають встановленим стандартам; (ЗК-8) володіння навичками ділового спілкування державною й іноземними мовами на високому професійному рівні, знання та розуміння наукової правничої і міжнародної термінології; (ЗК-9) уміння вести наукову дискусію та спір, відстоювати власні погляди в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі, інтелектуальна чесність і вміння працювати з критикою; (ЗК-10) уміння працювати у викладацькому колективі вищого навчального закладу, ефективно виконувати усі види викладацької роботи, забезпечувати студентам сприятливі умови навчання; кваліфіковане володіння педагогічними методиками та інноваційними підходами щодо форми й змісту

викладання юридичних дисциплін. (ФК-1) виявляти глибокі та системні теоретичні й емпіричні знання з міжнародного права та у споріднених сферах міжнародно-правового регулювання; поглиблене розуміння міжнародно-правових питань, міжнародної системи, юридичної теорії та практики (у т.ч. глибоке знання наукової міжнародно-правової літератури); (ФК-2) здатність брати участь у розробці проектів міжнародних договорів, здійснювати наукове тлумачення міжнародно-правових актів, надавати рекомендації щодо їх удосконалення; (ФК-3) здатність кваліфіковано застосовувати міжнародно-правові акти у різних сферах професійної діяльності; (ФК-4) здатність кваліфіковано здійснювати наукові дослідження у сфері міжнародного права; викладати міжнародно-правові дисципліни на високому теоретичному та методичному рівні; ефективно здійснювати правове виховання; (ФК-7) здатність до самостійного аналізу практики застосування міжнародно-правових актів для виявлення проблем правового регулювання міжнародно-правових відносин і надання рекомендацій щодо їх вирішення; (ФК-8) здатність кваліфіковано застосовувати міжнародно-правові акти у різних сферах юридичної діяльності; у межах посадових обов'язків забезпечувати професійний захист прав і свобод людини; (ФК-9) здійснювати наукові дослідження проблем у галузі міжнародного права, визначати наукові проблеми, нерозроблені або недостатньо розроблені у міжнародному праві та міждисциплінарних дослідженнях, готувати наукові тексти про проміжні та кінцеві результати досліджень, готувати та здійснювати публічну апробацію результатів досліджень; ефективно здійснювати політико - правове виховання; (ФК-10) здатність до міжнародної науково-педагогічної мобільності за міжнародно-правовим профілем.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі повинні досягти таких програмних результатів навчання: ПРН 1. Демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації, пропонувати неординарні підходи з використанням новітніх технології у розв'язанні поставлених завдань; ПРН 4. Ідентифікувати наукові та практичні проблеми, готувати наукові тексти та доповіді, здійснювати публічну апробацію результатів досліджень як державною так і іноземними мовами, демонструвати усну та письмову комунікацію; ПРН 5. Знати основні юридичні школи, що склалися у відповідній сфері правових досліджень; ПРН 6. Демонструвати лідерські якості, навички міжособистісної взаємодії, вміння працювати в команді дослідників, ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, дотримуючись принципів наукової етики; ПРН 7. Аналізувати зарубіжний досвід правового регулювання у відповідній сфері; ПРН 10. Демонстрування прихильності просуванню цінності науки; проведення роботи з правової освіти, надання довідок і консультацій працівникам органу публічної влади, підприємства, установи, організації про чинне право, а також висновків з правових питань; надання допомоги з оформлення документів правового характеру; ПРН 12. Застосовувати на постійній основі деонтологічні правила і керівні принципи наукових досліджень в галузі міжнародного права з урахуванням таких аспектів, як необхідність дотримання авторських прав, недоторканності приватного життя, професійної таємниці та належних дослідницьких практик тощо; ПРН 13. Опрацьовувати, аналізувати і синтезувати великі обсяги даних; ПРН 15. Оперувати концептуальними знаннями щодо проведення науково-дослідної роботи; ПРН 17. Коректно формулювати наукову проблему та дослідницькі завдання, визначати актуальність та

новизну наукової роботи; ПРН 18. Відбирати, порівнювати, співставляти необхідну інформацію і фактичний матеріал для підготовки та проведення дослідження відповідно до поставленої мети та визначених завдань; ПРН 20. Правильно інтерпретувати нові факти, що з'являються у відповідній галузі юридичної науки і практики; ПРН 21. Самостійно обирати і застосовувати методи юридичної науки та алгоритм діяльності у практичних ситуаціях згідно з правовими стандартами у відповідній сфері; ПРН 22. Представляти підсумки проведеної роботи у вигляді звітів, тез і доповідей на конференціях, статей, оформлених у відповідності з існуючими вимогами; реалізовувати наукову комунікацію у письмовій та усній формах; ПРН 26. Брати участь у роботі з розробки нормативних правових актів, підготовці експертних висновків про їх юридичну обґрунтованість. Роботи в трудовому колективі, планування та розподілу часу на виконання завдань; ПРН 28. Здійснення довідково-інформаційної роботи з правових питань із застосуванням технічних засобів, а також організації обліку чинних правових актів; ПРН 29. Впровадження інноваційних методик у навчальний процес; ПРН 31. Розробки документів офіційного листування; підготовки обґрунтованих відповідей на звернення з правових питань; ПРН 32. Формулювання і вирішення завдань, які виникають під час науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що потребують поглиблених професійних знань.

1.8. Пререквізити: Кримінальне право України, Міжнародне публічне право (основи теорії), Міжнародне публічне право (основні галузі), Міжнародне кримінальне право, Міжнародне гуманітарне право.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема № 1. Становлення і розвиток міжнародного кримінально-процесуального права

Становлення міжнародного кримінального правосуддя у Стародавньому світі та Середньовіччі. Версальський мирний договір. Передумови створення міжнародних органів кримінальної юрисдикції. Нюрнберзький і Токійський процеси: правова основа, юрисдикція. Значення Нюрнберзького і Токійського трибуналів у формуванні сучасних міжнародних кримінальних судів.

Тема № 2. Міжнародне кримінальне право як галузь міжнародного права

Поняття, предмет, особливості міжнародного кримінального права. Підходи до визначення міжнародного кримінального права. Джерела міжнародного кримінального права. Принципи міжнародного кримінального права. Нюрнберзькі принципи. Галузеві принципи міжнародного кримінального права, їх характеристика: принцип *Ne bis in idem*; принципи *Nullum crimen sine lege* та *Nulla poena sine lege*; принцип індивідуальної кримінальної відповідальності; принцип недопустимості посилання на посадове положення; відповідальність командирів та інших начальників; принцип відсутності зворотної сили; незастосування строку давності. Функції міжнародного кримінального права.

Тема № 3. Міжнародний кримінальний суд

Створення Міжнародного кримінального суду. Юрисдикція: умови здійснення. Питання прийнятності. Організація Міжнародного кримінального суду. Статус органів і посадових осіб Міжнародного кримінального суду. Діяльність Секретаріату Міжнародного кримінального суду. Здійснення кримінального провадження в Судовій Палаті. Порядок оскарження та перегляду. Апеляційне провадження. Підстави звільнення від кримінальної

відповідальності: психічне захворювання або розлад; інтоксикація; захист себе або іншої особи; крайня необхідність; помилка у факті або помилка в праві; наказ начальника або припис закону. Покарання. Види покарань в міжнародному кримінальному праві. Помилування та пом'якшення вироку.

Тема № 4. Трибунали ad hoc

Міжнародний трибунал для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинених на території колишньої Югославії з 1991 року. Міжнародний кримінальний трибунал для судового переслідування осіб, відповідальних за геноцид та інші серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинені на території Руанди, і громадян Руанди, відповідальних за геноцид та інші подібні порушення, вчинені на території сусідніх держав, в період з 1 січня по 31 грудня 1994 року: історія створення та значення. Міжнародний залишковий механізм для кримінальних трибуналів: мета створення, повноваження. Юрисдикція Міжнародного залишкового механізму для кримінальних трибуналів. Структура Міжнародного залишкового механізму для кримінальних трибуналів. Вибори та призначення суддів. Канцелярія Обвинувача. Секретаріат, повноваження. Апеляційне провадження. Перегляд судового рішення. Покарання. Види покарань в міжнародному кримінальному праві. Помилування та пом'якшення вироку.

Тема № 5. Гібридні (змішані) суди

Правова основа діяльності міжнародних гібридних судів. Залишковий механізм Спеціального суду по Сьєра-Леоне: юрисдикція; організація; судовий розгляд; апеляційне провадження; перегляд рішень. Спеціальний трибунал по Лівану: юрисдикція; організація; судовий розгляд; апеляційне провадження; перегляд рішень. Надзвичайні палати в судах Камбоджі: юрисдикція; організація; судовий розгляд; апеляційне провадження; перегляд рішень. Покарання. Види покарань в міжнародному кримінальному праві. Помилування та пом'якшення вироку.

Тема № 6. Міжнародний злочин, злочин міжнародного характеру: поняття, характеристика, види

Поняття міжнародного злочину, злочину міжнародного характеру. Склад: суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єкт, об'єктивна сторона. Класифікація міжнародних злочинів, злочинів міжнародного характеру. Поняття, види співучасті. Особливості відповідальності співучасників міжнародного злочину. Незакінчений злочин.

Тема № 7. Злочин геноциду

Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього (резолюція 260 (III) Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1948 року). Римський статут Міжнародного кримінального суду. Елементи злочинів Міжнародного кримінального суду. Геноцид шляхом вбивства. Геноцид шляхом заподіяння серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу. Геноцид шляхом умисного створення таких життєвих умов, які розраховані на повне або часткове фізичне знищення. Геноцид шляхом вжиття заходів, розрахованих на запобігання дітонародженню. Геноцид шляхом насильницької передачі дітей.

Тема № 8. Воєнні злочини

Статут Нюрнберзького міжнародного трибуналу (Міжнародного воєнного трибуналу для суду над головними воєнними злочинцями європейських країн «осі») від 8 серпня 1945 року; Статут Міжнародного трибуналу для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинені на території колишньої Югославії з 1991 року від 25 травня 1993 року; Статут Міжнародного

кримінального трибуналу для судового переслідування осіб, відповідальних за геноцид та інші серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинені на території Руанди, та громадян Руанди, відповідальних за геноцид та інші подібні порушення, вчинені на території сусідніх держав за період з 1 січня 1994 року по 31 грудня 1994 року, від 8 листопада 1994 року; Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року. Взаємодія між міжнародним кримінальним правом та міжнародним гуманітарним правом. Концепція воєнних злочинів. Класифікація воєнних злочинів, їх характеристика.

Тема № 9 Злочин агресії

Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974. Елементи злочинів Міжнародного кримінального суду. Злочин агресії в міжнародному праві: поняття, елементи. Акт агресії: характеристика.

Тема № 10 Злочини проти людяності

Поняття злочинів проти людяності. Характеристика. Класифікація. Вбивство; винищення; поневолення; депортація або насильницьке переміщення населення; ув'язнення або інше жорстоке позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права; катування; зґвалтування, звернення в сексуальне рабство, примус до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація або будь-які інші форми сексуального насильства порівнянної тяжкості; переслідування будь-якої ідентифікованої групи або спільноти з політичних, расових, національних, етнічних, культурних, релігійних, гендерних або з інших мотивів, що повсюдно визнані неприпустимими згідно з міжнародним правом; насильницьке зникнення людей; злочин апартеїду; інші нелюдські діяння аналогічного характеру, що полягають в умисному заподіянні сильних страждань або серйозних тілесних ушкоджень чи серйозної шкоди психічному або фізичному здоров'ю.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усь го	у тому числі				
		л	с/з	лаб	ін д.	с.р		л	п	лаб.	ін д.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Становлення і розвиток міжнародного кримінально-процесуального права	7	-	-			7	10	2	-			8

Тема 2. Міжнародне кримінальне право як галузь міжнародного права	11	2	2			7	10	-	2			8
Тема 3. Міжнародний кримінальний суд	11	2	2			7	10	2	-			8
Тема 4. Трибунали ad hoc	7	-	-			7	8	-	-			8
Тема 5. Гібридні (змішані) суди	7	-	-			7	8	-	-			8
Тема № 6. Міжнародний злочин, злочин міжнародного характеру: поняття, характеристика, види	7	-	-			7	8	-	-			8
Тема 7. Злочин геноциду	9	2	-			7	9	-	-			9
Тема 8. Воєнні злочини	11	2	2			7	9	-	-			9
Тема 9. Злочин агресії	11	2	2			7	9	-	-			9
Тема 10. Злочини проти людяності	9	-	-			9	9	-	-			9
<i>Усього годин</i>	90	10	8			72	90	4	2			84

4. Теми семінарських занять (денна / заочна форма навчання)

№ з\п	Назва теми	Кількість годин
1.	Міжнародне кримінальне право як галузь міжнародного права	2/2
2.	Міжнародний кримінальний суд	2
3.	Воєнні злочини	2
4.	Злочин агресії	2
		Всього: 8/2

5. Завдання для самостійної роботи

(денна / заочна форма навчання)

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема: Становлення і розвиток міжнародного кримінально-процесуального права <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/8
2	Тема: Міжнародне кримінальне право як галузь міжнародного права <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/8
3	Тема: Міжнародний кримінальний суд <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/8
4	Тема: Трибунали ad hoc <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/8
5	Тема: Гібридні (змішані) суди <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/8
6	Тема: Міжнародний злочин, злочин міжнародного характеру: поняття, характеристика, види <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/8
7	Тема: Злочин геноциду <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/9
8	Тема: Воєнні злочини <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/9
9	Тема: Злочин агресії <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	7/9

10	Тема: Злочини проти людяності <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, міжнародно-правовими актами, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	9/9
	Разом	72/84

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання розвивають можливості самостійної роботи і сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Види індивідуальних завдань з навчальної дисципліни (реферати, контрольні роботи, що виконуються під час аудиторних занять та самостійної роботи, курсові, дипломні роботи тощо) визначаються навчальним планом. Індивідуальні завдання полягають у підготовці реферату за визначеною, або обраною студентом за допомогою викладача, темою та інших видів робіт, які затверджуються кафедрою. Терміни видачі, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються програмою навчальної дисципліни.

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт комплексної тематики кількома особами.

6.1.Теми рефератів (орієнтовний перелік)

1. Становлення та розвиток міжнародного кримінального права.
2. Значення Нюрнберзького і Токійського міжнародних військових трибуналів для розвитку міжнародного кримінального права.
3. Джерела міжнародного кримінального права.
4. Принципи міжнародного кримінального права: характеристика, значення.
5. Принцип індивідуальної відповідальності.
6. Nullum crimen sine lege, Nulla poena sine lege в міжнародному кримінальному праві.
7. Принцип недопустимості посилання на наказ начальника або припис закону.
8. Міжнародний злочин: поняття, ознаки, види.
9. Склад міжнародного злочину.
10. Незакінчений злочин у міжнародному кримінальному праві.
11. Поняття співучасті в злочині у міжнародному кримінальному праві.
12. Особливості відповідальності співучасників у вчиненні міжнародного злочину.
13. Імплементация норм міжнародного кримінального права.
14. Міжнародне кримінальне право і захист прав людини.
15. Римський статут Міжнародного кримінального суду: розробка, структура, значення.
16. Співвідношення міжнародних і конвенційних злочинів.
17. Злочин міжнародного характеру: поняття, характеристика.
18. Види злочинів міжнародного характеру.
19. Економічні злочини міжнародного характеру (фальшивомонетництво, легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом та ін.).
20. Корупційні злочини міжнародного характеру.
21. Злочини міжнародного характеру проти громадської безпеки.
22. Злочин геноциду: поняття, характеристика.

23. Військові злочини в міжнародному праві.
24. Злочини проти людяності.
25. Злочин агресії.
26. Функції та повноваження Прокурора в Міжнародному кримінальному суді.
27. Права підозрюваного та обвинуваченого в міжнародному кримінальному процесі.
28. Принципи міжнародного кримінального права закріплені Римським Статутом МКС: загальна характеристика.
29. Злочини проти відправлення правосуддя як гарантія діяльності Суду.
30. Призначення покарання. Міра покарання.
31. Інститут відводу в Міжнародному кримінальному суді.
32. Співробітництво Міжнародного кримінального суду та держав.

7. Методи навчання

Метод навчання – взаємопов’язана діяльність викладача та студента, спрямована на засвоєння студентами системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток.

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний. Студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури. Студенти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в межах репродуктивного (відтворюючого) мислення. Цей метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.

Репродуктивний метод. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Організовується діяльність студентів за кількарізним відтворенням засвоєваних знань. Для цього використовуються різноманітні вправи, практичні завдання, програмований контроль, різні форми самоконтролю.

Метод проблемного викладу. Науково-педагогічний працівник (НПП) до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Показує спосіб вирішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. Студенти стають свідками й учасниками наукового пошуку. Студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам’ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки НПП.

Частково-пошуковий, або евристичний, метод. Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом НПП. Процес мислення здобуває продуктивний характер. Процес мислення поетапно направляється й контролюється НПП або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп’ютерними) і навчальними посібниками. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах.

Дослідницький метод. Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студентів. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес розв’язання завдання).

Дискусійні методи. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції.

Метод моделювання. Моделювання ситуацій під час навчального процесу – це створення таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами і взаємовідносини між учасниками діяльності складаються не природно, а організовані спеціально під керівництвом НПП, тобто штучно.

8. Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (розділу, теми). З цією метою в навчальних посібниках для кожної теми (розділу), а також у методичних розробках для семінарських занять передбачаються питання для самоконтролю.

Кафедральний контроль проводиться з метою оцінки рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюється у вигляді вхідного, поточного, рубіжного та семестрового контролю.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний, поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечувальною дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквиуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Конкретні форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються програмою навчальної дисципліни. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до відома студентів своєчасно. Формою поточного контролю є ректорські контрольні роботи. Результати оцінювання ректорських контрольних робіт можуть зараховуватися як результати виконання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни,

встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр з цієї дисципліни.

Семестровий екзамен - форма підсумкового контролю з окремої навчальної дисципліни за семестр, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу. Екзамени складають за екзаменаційними білетами, затвердженими кафедрою. Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом екзаменаційних питань, зразком екзаменаційного білету на початку вивчення навчальної дисципліни.

Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни (практики) та балів, набраних при складанні семестрового екзамену.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

8.1. Питання, які виносяться на складання поточного та підсумкового контролю

1. Етапи становлення та розвитку міжнародного кримінального права.
2. Значення Версальського мирного договору 1919 року для розвитку міжнародного кримінального права.
3. Нюрнберзькі принципи та їх роль для міжнародного кримінального права.
4. Поняття міжнародного кримінального права, характерні ознаки.
5. Особливості міжнародного кримінального права.
6. Джерела міжнародного кримінального права.
7. Функції міжнародного кримінального права
8. Принципи міжнародного кримінального права: загальна характеристика.
9. Принцип індивідуальної відповідальності.
10. Принцип відповідальності командирів та інших начальників.
11. Принцип недопустимості посилання на наказ начальника або припис закону.
12. Дія норм міжнародного кримінального права у часі.
13. Міжнародний злочин: поняття, види.
14. Склад міжнародного злочину.
15. Незакінчений злочин у міжнародному кримінальному праві.
16. Співучасть у міжнародному злочині.
17. Підстави звільнення від відповідальності в міжнародному кримінальному праві.
18. Поняття і види злочинів міжнародного характеру.
19. Характеристика злочину агресії.
20. Поняття і види злочинів проти людяності.
21. Воєнні злочини.
22. Злочин геноциду.
23. Апартеїд: загальна характеристика.
24. Екоцид.
25. Статус неповнолітніх, які скоїли злочин.
26. Сутність злочину міжнародного характеру та його відмінність від міжнародного злочину.

27. Поняття та види покарання в міжнародному кримінальному праві.
28. Створення Міжнародного кримінального суду.
29. Структура Міжнародного кримінального суду.
30. Функції Секретаріату в Міжнародному кримінальному суді.
31. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду.
32. Питання прийнятності в Міжнародному кримінальному суді.
33. Правовий статус суддів Міжнародного кримінального суду.
34. Функції і повноваження Палати попереднього провадження Міжнародного кримінального суду.
35. Функції і повноваження Судової палати Міжнародного кримінального суду.
36. Перегляд та оскарження рішень в Міжнародному кримінальному суді.
37. Забезпечення безпеки потерпілих і свідків злочинів Міжнародним кримінальним судом.
38. Передумови створення кримінальних судів ad hoc. Правова підстава їх діяльності.
39. Гібридні (змішані) кримінальні суди. Загальна характеристика.
40. Роль Нюрнберзького і Токійського процесів для розвитку міжнародного кримінального судочинства.
41. Організація Міжнародного трибуналу з морського права: склад, порядок обрання членів Трибуналу.
42. Міжнародні трибунали по Руанді і колишній Югославії: структура, юрисдикція.
43. Міжнародні трибунали по Руанді і колишній Югославії: здійснення судочинства.
44. Спеціальний суд по Сьєра-Леоне: юрисдикція.
45. Спеціальний суд по Сьєра-Леоне: структура, повноваження органів.
46. Апеляційне провадження в Спеціальному Суді по Сьєра-Леоне.
47. Класифікація учасників міжнародних кримінально-правових відносин: загальна характеристика.
48. Загальна характеристика гібридних (змішаних) судів.

9. Схема нарахування балів

Денна форма

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен/залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях – 60:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Поточний контроль						Індивідуальне завдання	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен /залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	TN					
60						-	-	60	40	100

T1, T2 ... TN – теми.

Заочна форма

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен/залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях – 40:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 20.

Поточний контроль						Індивідуальне завдання	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен /залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	TN					
40						-	20	60	40	100

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів**.

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;

- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;

- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання екзаменаційних/залікових робіт.

Контрольні та екзаменаційні (залікові) роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота у формі тестових або відкритих питань. Екзаменаційна/залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має чотири варіанти відповідей, тільки одна з яких є правильною; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	За чотирирівневою шкалою оцінювання	За дворівневою шкалою оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано

1-49	незадовільно	незараховано
------	--------------	--------------

10. Рекомендована література

Міжнародно-правові акти:

1. ICC Rules of Procedure and Evidence. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/rules-procedure-and-evidence>.
2. ICC Regulations of the Registry. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/regulations-registry>.
3. ICC Regulations of the Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Regulations-of-the-Court.pdf>.
4. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Regulations-of-the-Court.pdf>.
5. Charter of the International Military Tribunal. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf.
6. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.
7. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.
8. Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-basic-principles-justice-victims-crime-and-abuse>.
9. Європейська конвенція про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_125#Text.
10. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.1_Convention%20on%20the%20Prevention%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Genocide.pdf.
11. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text.
12. United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules). URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/beijingrules.pdf>.
13. Основні принципи поводження з в'язнями (резолюція 45/111 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 року). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_230.
14. Рамкове Рішення Ради від 13 червня 2002 року про європейський ордер на арешт та процедури передачі правопорушників між державами-членами (2002/584/ЮВС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b17#Text.
15. Elements of crime. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf>.
16. Constitution of the International Criminal Police Organization-Interpol. URL: <https://www.interpol.int/About-INTERPOL/Legal-materials/The-Constitution>.
17. Regulation (eu) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/regulation-eu-2016/794-of-european-parliament-and-of-council-of-11-may-2016>.

Основна література:

1. Буткевич В. Г. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / В. Г. Буткевич, В. В. Мищик, О. В. Задорожній; за ред. В. Г. Буткевича. К.: Либідь, 2002. 608 с.
2. Буткевич О.В. Історія міжнародного права. Підручник / О.В. Буткевич. К: Ліра-К. 2013. 416 с.
3. Дмитрієв А. І. Міжнародне публічне право: навч. посібник / [А. І. Дмитрієв, В. І. Муравйов; відп. ред. Ю. С. Шемшученко, Л. В. Губерський]. К. : Юрінком Інтер, 2001. – 640 с.
4. Міжнародне право: словник-довідник / [С.М. Перепьолкін, Т.Л. Сироїд, Л.А. Філяніна]; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. Х.: Юрайт, 2014. 408 с.
5. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / [В. Ф. Антипенко, Л. Д. Тимченко, О. В. Беглий, О. А. Радзівілл та ін.]; за заг. ред. В. Ф. Антипенка. К. : НАУ, 2012.
6. Сироїд Т.Л. Міжнародне право: навчальний посібник / Т.Л. Сироїд. Харків: ХНУВС, 2009. 336 с.
7. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник / Т. Л. Сироїд. Одеса: Фенікс, 2018. 744 с.
8. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / За заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Х. Право. 2019. 472 с.
9. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право. 2020. 648 с.
10. Сироїд Т.Л., Гавриленко О. А., Фоміна Л.О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Вид. 4-те вид., перероб і допов. Харків : Право. 2021. 462 с.
11. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.
12. Сироїд Т.Л. Міжнародне кримінальне право: підручник. Харків: Право. 2023. 512 с.
13. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 628 с.
14. Сироїд Т. Л. Міжнародне кримінальне право : підручник / Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Вид. 2-ге, допов. Харків : Право, 2025. 536 с.

Допоміжна література:

1. Базов В.П. Воєнні злочини: навч. посібник / В.П. Базов. К.: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
2. Базов В.П. Кримінальна відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права: навч. посібник / В.П. Базов. К.: Істина, 2003. 136 с
3. Гринчак В. А., Земан І. В., Когутич І. І., Марін О.К. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності): підручник. Право, 2019. 440 с.
4. Камінська Н., Щербань Є. Імплементція Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Досвід зарубіжних держав та України. Фенікс, 2021. 214 с.
5. Гавриленко О. А. Історія держави і права України: хрестоматія-практикум : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів України напряму підготовки 6.030202 – «Міжнародне право» / О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, Л. В. Новікова. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 348 с.
6. Грищенко К. Міжнародний кримінальний суд – універсальний механізм міжнародного карного правосуддя. *Український часопис міжнародного права*. 2003. № 4 . С. 9-13.

7. Єрмак А. За яким правом буде засуджувати та виправдовувати Міжнародний кримінальний суд? *Український часопис міжнародного права*. 2003. № 4. С. 61 - 63.
8. Козицький А. Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ ст. (причини, особливості, наслідки): навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Львів: Літопис, 2012. 608 с.
9. Наден О.В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблеми протидії. Монографія. К.: Атіка, 2005. 264 с.
10. Тертишник В., Ченцов В. Міжнародне співробітництво у сфері правосуддя: підручник. Алерта, 2021. 276 с.
11. Хавронюк М.І. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство: проблеми гармонізації: монографія / М.І. Хавронюк. К.: Істина, 2005. 264 с.
12. Сироїд Т. Л., Гарбазей Д. О. Міжнародно-правова протидія легалізації доходів, одержаних від правопорушень, пов'язаних із корупцією. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1 (68). С. 96-104.
13. Сироїд Т. Л. Заборона катувань у міжнародному праві: поняття, сутність, характеристика складу злочину. *Актуальні проблеми держави і права*. 2022. Вип. 94. С. 123-134.
14. Гарбазей Д. О. Правова регламентація протидії корупції Міжамериканською конвенцією проти корупції. *Порівняльно-аналітичне право. Електронне наукове фахове видання*. 2013. Вип. 2. С. 366-368.
15. Гарбазей Д. О. Дарунок як прояв корупції в міжнародному праві та національному законодавстві. *Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. Сер. Право*. 2013. Вип. 22, Ч. II, Т.3. С. 157- 162.
16. Нуруллаєв І.С. Міжнародно-правове співробітництво в системі Ради Європи у боротьбі з корупцією. К.: Алерта, 2009. 160 с.
17. Сироїд Т.Л. Міжнародна кримінально-правова протидія транснаціональним злочинам. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Том 2, № 77. С. 304-309. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/284436> DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.52>.
18. Сироїд Т.Л. Поняття, ознаки та види екологічних злочинів у міжнародному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т.4, Вип. 84. С. 334-344.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu/>.
2. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини. URL: <http://www.echr.coe.int/echr/>.
3. Офіційний сайт Європейської поліцейської агенції (Європол). URL: <https://www.europol.europa.eu/>.
4. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду. URL: <http://www.icc-cpi.int>.
5. Офіційний сайт Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.icj-cij.org/home>.
6. Офіційний сайт Міжнародного Трибуналу з морського права. URL: <http://www.itlos.org/>.
7. Офіційний сайт Міжнародної морської організації. URL: <http://www.imo.org/Pages/home.aspx>.

8. Офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерпол. URL: <http://www.interpol.int/>.
9. Офіційний сайт Організації американських держав. URL: <http://www.oas.org/en/default.asp>.
10. Офіційний сайт Африканського Союзу. URL:
11. Офіційний сайт Організації з безпеки та співробітництва в Європі. URL: <http://www.osce.org/>.
12. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/en/>.
13. Офіційний сайт Північноатлантичного альянсу. URL: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>.
14. Офіційний сайт Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal>.
15. Офіційний сайт Міжнародного залишкового механізму для кримінальних трибуналів. URL: <https://www.irmct.org/en>.